

'Vragen zaaien' in een huwelijksdienst

Een trouwdienst waarbij je van tevoren weet dat een groot deel van de aanwezigen niet vertrouwd is met kerk, God en geloof. Hoe pak je dat aan, als predikant? Ds. Arjan Markus, Pelgrimvaderskerk, had laatst een 'marathon' met een stuk of tien van dergelijke diensten op rij. 'Ik word er wel door uitgedaagd', zegt hij. Tegelijk beseft hij dat je de lat te hoog kunt leggen. 'Vragen zaaien', is al heel wat.

De Pelgrimvaderskerk was een van de gemeenten uit het YUP-onderzoek van Niels de Jong, Een gemeente vol Young Urban Protestants, de gemiddelde leeftijd ligt er niet boven de 30 jaar, veel studenten. Trouwdiensten vinden er regelmatig plaats; uitvaarten maar zelden. Arjan: 'Bij die trouwdiensten zie ik vaak gebeuren dat bruid en bruidegom heel bewust mensen uit hun netwerk uitnodigen voor de kerkdienst. Als een getuigenis. Ik merk dat ze de kans aangrijpen om iets te vertellen hoe ze in het leven staan. Laatst hoorde ik dat één van de echtelieden tijdens een korte speech aan de maaltijd voorafgaand aan de dienst, alle genodigden had uitgelegd wat ze in de kerk gingen doen en welke betekenis dat voor het bruidspaar had.'

Preken voor een gehoor met allerlei jongeren die doorgaans niet in de kerk komen, dat maakt de 'missionaris' in Arjan Markus wakker. 'Ja, ik kijk er naar uit. Al waak ik voor de valkuil van 'nu heb ik jullie! Nu zal ik jullie eens haarfijn van a tot z het evangelie uitleggen! Als ik ze zie zitten, al die mooie jonge mensen, goed gekapt en strak in het pak of in een fraaie jurk, dan is mijn gedachte veel eerder: Jullie hebben een Herder nodig. Vaak zijn het mensen die geen richting hebben in het leven. Onlangs gaf een bruid me een schets van de kerkgangers die ze verwachtte in de trouwdienst, waarin je dat beeld wel terug ziet. Ze schreef me in de trant van :

'Er zijn in de kerk naast een paar doorgewinterde calvinisten (mijn ooms en tantetjes) vooral veel vrienden die geen gelovige roots hebben of wel een christelijke achtergrond hebben maar die nu meer agnostisch in het leven staan. Ze praten nog wel eens een beetje neerbuigend over christenen. Ze zien de relevantie van geloven niet (meer). Ze zijn hoogopgeleid en carrièregericht en ze zitten in de "succes&spullen-fase" en focussen op de maakbaarheid van het leven. Ze zijn allemaal zoekend naar de juiste manier van leven: bezig met soul-searching, carrière maken of je "echte" passie achterna jagen. Ze zijn ook bezig met zingeving: zoeken in religie en zichzelf met behulp van motivational speakers en zelfhulpboeken) of ze zoeken buiten zichzelf door te gaan werken voor en NGO of door veel bezig te zijn met duurzaamheid). Wij zitten hier zelf uiteraard ook middenin. We zijn op zoek naar balans tussen het najagen bezittingen, succes en perfectie aan de ene kant en het goede doen en de wereld een betere plek maken en aanvaarden dat het leven niet maakbaar is, aan de andere kant.. We zouden in de trouwdienst graag over willen brengen dat het mogelijk is om rust te vinden in het geloof in het feit dat alles in Gods hand ligt en perfectie niet haalbaar is in deze imperfecte wereld. Dat we onze identiteit in de Eeuwige God kunnen vinden en dat we vol vertrouwen in Hem vooruit kunnen kijken, zoals onze voorouders in de eeuwen hiervoor dat ook deden.'

In een trouwdienst probeert Arjan in elk geval twee dingen te doen: de relevantie laten zien van het volgen van Jezus aan de hand van het tekst gedeelte en vragenderwijs in gesprek te gaan met hun niet-gelovige kijk op het leven. Arjan: 'In een trouwdienst ben ik me ervan bewust dat er mensen voor me zitten die het geloof irrelevant vinden. Ik zoek contact met hen, kijk ze aan, spreek ze aan. En ik probeer vooroordelen weg te schoffelen. Er vanuit gaande dat ze het 'onzin' vinden, amper de moeite waard om je erover op te winden, probeer ik iets te zeggen over de relevantie van het geloof.'

Ik probeer de aanwijzingen in voor het leven die vaak in een tekstgedeelte zitten door te geven. Hoe het relaties bijvoorbeeld goed zou doen als je met respect met elkaar omgaat. Of hoe het onze maatschappij zou helpen als je het zou wagen om een liefde uit te leven waarin je jezelf weggeeft. Of hoe goed het is om van tijd tot van ophouden te weten met je werk of met consumeren en dankbaar te zijn. In de Bijbelgedeelten die bruidsparen aandragen is vaak genoeg te vinden dat relevant is voor je manier van leven, of je nu gelovig bent of niet.

Daarnaast ik wil 'vragen zaaien' in de akker van hun niet gelovigheid. "Stel je eens voor..." is daarbij een frase die ik graag gebruik. "Of: 'Stel je voor dat er een herder is, die jouw leven richting geeft, die ervoor instaat dat je goed terecht komt. Bewijzen kan ik het niet, maar laat de mogelijkheid eens toe. Stel je voor dat er achter dit complexe, onmetelijke heelal een geheim schuilgaat en dat dat God is, die in deze wereld recht zal verschaffen aan al die slachtoffer van onrecht...' Ik zaai vragen. 'Misschien...' Voor gelovigen kan dat woord het begin zijn van twijfel; voor ongelovigen kan het begin van hoop zijn, zegt Arjan. Hij citeert Tomás Halík: 'Een geloof dat op basis van duidelijkheid, onweerlegbare argumenten of 'onbetwiste wonderen' afgedwongen wordt, is geen geloof, net zoals een hoop die al vervuld is, geen hoop is (Rom.8:24). God verbergt zich nog in de ambivalentie van de wereld, achter het scherm van het dubbelzinnige woordje 'misschien', dat zowel twijfel (aan het geloof of aan het atheïsme) alsook hoop kan betekenen.' Halík schrijft erbij "Het nederige geloof dat alleen door de hoop krachtig is, legt met de woorden 'misschien' en 'nog niet' de eieren van de twijfel in het nest van de atheïstische beweringen."

Een vaste werkwijze is dat het bruidspaar niet alleen de liederen voor de dienst mag aandragen, maar ook het bijbelgedeelte voor de verkondiging, 'met een verbod op 1 Kor. 13; dat heb ik al zo vaak voorbij zien komen...' Overigens komen ze dan met andere klassiekers op de proppen, 1 Joh. 4, of het 'drievoudig snoer' uit Spreuken. Arjan: 'Een jong stel – zij gelooft, hij niet – meldde me vooraf dat zeker 80 procent van de aanwezigen in hun huwelijksdienst geen gelovige achtergrond heeft. Hooguit 10 mensen zouden kunnen meezingen, dus kozen ze er voor om niet te zingen in de dienst maar te luisteren naar een aantal muzikale bijdragen van een organist. Tot mijn verrassing kwam de bruid op de proppen met een tekst uit 1 Petrus 3: "Voor u, vrouwen: erken het gezag van uw man. Dan zullen mannen die weigeren Gods boodschap te aanvaarden daarvoor gewonnen worden door het gedrag van hun vrouw...', etc. Of ik naar aanleiding van die passage niet over 'respect' kon preken. Ik zei 'Wat moeten jullie gasten daar dan van denken? En wat vinden jullie dan de opmerking dat de gelovige partner haar niet gelovige partner voor het geloof moet inwinnen? De niet-gelovige bruidegom moest daarom grinniken en zei dat hij wel van hield om mensen te prikkelen. Hij had bovendien wel het idee dat hij door zijn gelovige partner werd beïnvloed. Andersom was dat trouwens ook het geval, zei de bruid. "Don't shoot the messenger", heb ik nog aan het begin van de preek gezegd, "ik heb dit bijbelgedeelte niet uitgekozen..." En daarna heb ik de context geschetst van de patriarchale cultuur, waarin die woorden het eerst klonken. Juist omdat het gaat over wederzijds respect van man en vrouw, was het in die tijd revolutionair.

In die preek heb ik uitgelegd dat het er om gaat hierin Jezus als voorbeeld te zien. Als iemand die zich vrijwillig weggaf voor zijn mensen. Als je dat als volgeling van Jezus op je in laat werken en beseft dat je zo waardevol bent, dat Jezus z'n leven voor je over had, dan geeft dat je een geweldige een geweldige basis en motivatie voor respectvol omgaan met anderen. Christenen die dat niet doen, moeten zich afvragen of ze wel volgeling van Jezus zijn...

Ik heb ook opgemerkt dat de meeste aanwezigen waarschijnlijk weinig of niets met Jezus en met God hebben en dat ik me dat ook wel voorstellen. Zo vanzelfsprekend is geloof niet. Maar dat het principe wel waardevol is: dat je als je je geliefd en gewaardeerd weet, kun je makkelijker ook eens een stapje terug doen en een ander wat ruimte gunnen. Zoiets kun je ook in relaties vorm geven, of je nu gelovig bent of niet. Na afloop sprak een jonge vrouw me er nog over aan. Ze was feministe, maar ze kon wel uit de voeten met de boodschap van 1 Petrus.'

'Preken in trouwdiensten heeft iets van pre-evangelisatie. Vaak kom je niet verder dan een pré-preek. Lessen in levenskunst. Je hebt geen tijd om het hele evangelie uit te leggen, dus grijp 'de kans bij de drempel' om vragen wakker te roepen, of om een verlangen te wekken, om voedsel te geven aan een vermoeden dat misschien leeft..

Het slechtste wat je kunt doen tijdens zo'n trouwdienst waarbij mensen met allerlei reserves over de drempel zijn gekomen, is spreken in jargon, moraliseren of vermanen. Als je al denkt te moeten vermanen, sluit jezelf er dan bij in. Vermijd elk spreken in termen van 'wij-zij'. Zorg dat je één bent, in de verkondiging. Laat ze ervaren dat jij goed snapt waarom ze niet geloven.

Soms zeg ik tegen de aanwezigen: als je er meer over wilt weten, dan haal je een goeie fles wijn en maak je binnenkort een afspraak met het bruidspaar. Dan praat je er over door.'